

27 WDH-y Baon im. Antoniego Godlewskiego „Antka Rozpylacza

27 WDH-y Baon im. Antoniego Godlewskiego „Antka Rozpylacza”, dawniej 27 WDH-y im. Szymona Konarskiego – warszawska drużyna harcerska, najstarsza drużyna harcerska działająca na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Obecnie 27 WDH-y działa w ramach Szczepu Szaniec im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Stowarzyszeniu Harcerskim. Jako jedyna drużyna w Polsce otrzymała sztandar szyty na wzór wojskowy. Sztandar ten został poświęcony w Kościele św. Antoniego z Padwy w Warszawie (Śródmieście) 17 V 1931 r.

1. Historia

Okres przed I wojną światową

24 I 1908 r. gen. Robert Baden-Powell wydał książkę „Scouting for Boys”, która z czasem zainspirowała najbardziej rozpoznawalnego prekursora harcerstwa w Polsce – Andrzeja Małkowskiego.

10 X 1910 r. w Szkole Realnej przy ul. Bednarskiej nauczyciel gimnastyki – Edmund Nebel, działający w polskiej niepodległościowej organizacji „Zarzewie” – założył jedną z pierwszych drużyn skautowych w Polsce.

Warto również wspomnieć o tym, że dzień 10 X 1910 r. to moment o kilka miesięcy wyprzedający powołanie przez Andrzeja Małkowskiego pierwszych drużyn lwowskich 22 V 1911 r.

Początkowo drużyna Edmunda Nebela działała bez własnego numeru i liczyła 140 harcerzy.

W 1912 r., latem, w wyniku wewnętrznego rozłamu nastąpił podział drużyny na 2 części, z których jedna pod przewodnictwem druha M. Drabika założyła nową drużynę pod zwierzchnictwem Naczelnej Komendy Skautowej. Patronem drużyny został Szymon Konarski, działacz niepodległościowy i uczestnik powstania styczniowego.

Warto dodać, że na początku drużyna działa bardzo prężnie.

I wojna światowa

Tuż po zakończeniu roku szkolnego 25 VI 1914 r. dwa zastępy późniejszej 27 WDH-y, wyruszyły na wyprawę w Góry Świętokrzyskie.

Pierwszy zastęp w składzie:

1. Kazimierz Ciołkowski – ówczesny drużynowy, poległ jako legionista 1 Brygady Legionów jesienią 1914 r.,

2. Franciszek Kietliński – ówczesnie siódmoklasista, w przyszłości dowódca plutonu skautowego przy gimnazjum im. T. Czackiego,
3. Zygmunt Borkowski – ówczesnie zastępowy, w przyszłości rotmistrz rezerwy na Wileńszczyźnie,
4. Zygmunt Białowiejski – ówczesnie zastępowy, później w czasie I wojny światowej kapitan wojsk łącznikowych,

miał przebyć trasę od Góry Kalwarii do Ojcowa, gdzie wyznaczono spotkanie z drugim zastępem podążającym z innego kierunku.

Drugi zastęp w składzie:

1. Jerzy Krubski – ówczesny zastępowy, w przyszłości pułkownik WP,
2. Stanisław Dobrowolski – skaut szeregowy, później architekt,
3. Stefan Chodakowski – skaut szeregowy,
4. Bohdan Krubski – skaut szeregowy, w przyszłości urzędnik wojskowy,

miał podążać z Jędrzejowa do Ojcowa, gdzie nastąpiło wyżej wspomniane spotkanie.

Zastępy były dobrze wyekwipowane na ową wyprawę. Ubrani byli w mundury składający się z kapelusza, koszuli khaki, krótkich spodenek zapiętych pasem z karabinkami, pończoch sportowych, owijaczy i butów traperskich. Dysponowali różnorodnym sprzętem, np. aparatem fotograficznym, mapami, kompasami.

29 lipca do patroli dotarła informacja o powszechnej mobilizacji austriackiej i rosyjskiej.

Zdecydowano, aby wszystkich harcerzy szeregowych odesłać do Warszawy pociągiem przez Olkusz. Harcerze starsi natomiast podążyli do Krakowa, gdzie 9 VIII 1914 r. przedstawiciele warszawskiej drużyny skautowej, późniejszej 27 WDH-y, zostali wcieleni do I Kompanii Kadrowej, jako patrol skautowy.

7 V 1916 r. doszło do zjednoczenia wszystkich drużyn działających na terenie Warszawy w Związek Harcerstwa Polskiego. Wówczas drużyna oficjalnie otrzymała numer 27.

Ze względu na trwającą I wojnę światową harcerze z 27 WDH-y angażowali się także w działalność wojskową. W lutym 1917 r. dh Zarzycki (członek 27 WDH-y) zorganizował pluton im. Józefa Dwernickiego przy gimnazjum prowadzonym przez Witolda Wróblewskiego, który stał się częścią drużyny.

Ówczesny drużynowy 27 WDH-y, dh Jerko, zaniedbał prowadzenie drużyny wskutek czego 27.IV.1917 r. 27 WDH-y przestała istnieć na kilka miesięcy i została przyłączona do 16 WDH-y im. Zawiszy Czarnego.

We wrześniu 1917 r. pluton im. J. Dwernickiego został wydzielony z 16 WDH-y odtwarzając 27 WDH-y im. Szymona Konarskiego i wziął udział w walkach o powstanie niepodległej Polski. W latach 1918–1920 drużyna działała prężnie, organizując rozmaite kursy funkcyjne m.in. kurs został kolor zielony.

Wojna polsko-bolszewicka

W 1920 r. doszło do inwazji bolszewików na Polskę, w trakcie której 27 WDH-y zaangażowała się w działania na polu walki tworząc 6 Samodzielny Oddział Komendy Chorągwi Warszawskiej. Do czynnej walki włączyli się harcerze starsi, powyżej 16 roku życia. Natomiast młodsi pod przewodnictwem drużynowego Marka Kraffta organizowali wspólnie z wojskiem i mieszkańcami Warszawy służbę medyczną i łącznościową. W trakcie wojny polegli harcerze 27 WDH-y to m.in. przyboczny Karol Wierzbicki i zastępowy Jerzy Pietruszewski.

Dwudziestolecie międzywojenne

Po wojnie drużyna przeżywała kryzys z powodu niedoboru osób funkcyjnych organizujących pracę drużyny na co dzień w ramach zbiórek zastępów, drużyny, zespołów specjalistycznych zajmujących się np. introligatorstwem, prowadzeniem własnej biblioteki czy pisma „Świt”. W tym czasie regularnym zwyczajem praktykowanym przez harcerzy było organizowanie wieczornicy harcerskiej dla społeczności sąsiedzkiej, głównie przyjaciół drużyny, uczniów i nauczycieli ze szkoły, przy której działali, w 1921 r. było to gimnazjum przy ul. Czackiego (tam, gdzie drużyna powstała 11 lat wcześniej).

Na I Zlocie Harcerstwa Polskiego 27 WDH-y im. Szymona Konarskiego otrzymała tytuł Najstarszej Drużyny Rzeczypospolitej Polskiej. Rozkaz – N. ZHP L13 z 1 V 1924 – oficjalnie dokumentował datę powstania drużyny Nebela (późniejszej 27 WDH-y).

W kolejnych latach, aż do 1935 r. drużyna regularnie otrzymywała tytuł drużyny A w Chorągwi Warszawskiej. Świadczyło to przede wszystkim o tym, że posiadała pełnoletniego drużynowego oraz instruktora. Ponadto min. ¼ harcerzy złożyła przyrzeczenia i posiadała program kształcenia przyszłych instruktorów. 27 WDH-y w ramach zbiórek organizowała na miarę możliwości i potrzeb kursy przysposobienia obronnego. Poprzez posiadanie kategorii A drużyna otrzymywała prawo do własnego sztandaru, samodzielnego organizowania obozów oraz własnej pieczęci drużyny.

Od 1929 r. w drużynie działał lekarz drużyny – Stanisław Kurtz, kapelan – Franciszek Pyrzykowski. W tym samym roku przy gimnazjum im. Tadeusza Czackiego powstała drużyna starszoharcerska o nazwie „Koło Konarszczaków”. Głównym zadaniem tej jednostki było organizowanie obchodów, imprez, wyjazdów, w których brała udział drużyna.

17 V 1931 r., o godz. 9 w Kościele Świętego Antoniego przy ulicy Senatorskiej odbyła się uroczysta msza św., w trakcie której poświęcono wojskowy sztandar 27 WDH-y im. Szymona Konarskiego. Następnie delegacja drużyny złożyła wieniec pod Grobem Nieznanego żołnierza. Wieczorem miała miejsce wieczornica w Izbie drużyny.

We wrześniu 1933 r. 27 WDH-y objął Jerzy Steinbock, przyszły porucznik WP.

W tym samym roku został uszyty proporzec drużyny. Miał on pełnić funkcję reprezentacyjną drużyny w warunkach polowych. Natomiast sztandar, obecny w drużynie od momentu poświęcenia go w kościele św. Antoniego, miał być używany przy wytwornych, oficjalnych okolicznościach.

10.X.1935 r. odbyły się uroczyste obchody 25-lecia istnienia drużyny. Rok 1937 przyniósł drużynie ostatni znaczny postęp w działaniu przed wybuchem II wojny światowej. Powstała wówczas gromada zuchowa z numerem 27 o nazwie „Białe Orłęta” prowadzonej przez ćw. Jana Lewandowskiego. Pod koniec 1937 r. w gromadzie było 25 zuchów, natomiast w drużynie harcerskiej – 80 harcerzy.

II wojna światowa

6 XI 1939 r. w Warszawie gen. Umiastowski zaapelował do wszystkich mężczyzn chcących zaangażować się w czynną walkę, o opuszczenie Warszawy. Jerzy Jarzembski, przyboczny 27 WDH-y, pisał w swych wspomnieniach, że 4 harcerzy z 27 WDH-y w obliczu wybuchu wojny, wraz z Chorągwią Warszawską, przybyli do Brześcia nad Bugiem, by tam zaciągnąć się w szeregi Armii Polskiej. 16 IX 1939 r. dotarli do Lwowa. Po napaści wojsk radzieckich na Polskę, zostali postawieni przed wyborem: podążać z gen. Edwardem Rydzem-Śmigłym do armii polskiej we Francji lub wracać do Warszawy i angażować się w ruch oporu w kraju. Ostatecznie zdecydowali się pozostać w Polsce i powrócili do Warszawy, gdzie angażowali się w różnorodne służby pomocnicze m.in. w Stołecznym Komitecie Samopomocy Społecznej.

Reszta harcerzy rozproszyła się i walczyła na różnych frontach II wojny światowej.

Polegli z 27 WDH-y im. Szymona Konarskiego:

- Stefan Emich – pojmany przez Gestapo w styczniu 1940 r. w związku z działalnością w tajnej Polskiej Ludowej Akcji Niepodległościowej, rozstrzelany 2 IV 1940 r. w Palmirach
- Stanisław Karol Dangel – podchorąży plutonu artylerii w Armii „Pomorze”, rozstrzelany w ruinach getta warszawskiego 16 VII 1943 r.
- Stefan Waciórski – inżynier lotnictwa, członek komisji rekonstruującej nazistowski pocisk V1
- Tadeusz Derengowski – pilot i żołnierz tajnej organizacji Wachlarz
- Jerzy Krubski – w kampanii wrześniowej, oficer odcinkowy armii „Modlin”
- Cezary Lewicki
- Jerzy Strzelczyk
- Jan Lewandowski

Sztandar

Warto również wspomnieć o historii sztandaru 27 WDH-y im. Szymona Konarskiego w okresie II wojny światowej.

Po obronie Warszawy w 1939 r., w której harcerze z 27 WDH-y brali czynny udział, jeden z harcerzy przekazał sztandar Tadeuszowi Emichowi, właścicielowi folwarku Kręczi pod Warszawą. Ten później przekazał sztandar Władysławowi Dymkowi, który wedle wskazań Tadeusza Emicha, miał przekazać go pierwszej polskiej jednostce wojskowej, którą napotka, gdyby on wcześniej nie upomniał się o niego. W ten sposób sztandar trafił do 1 Samodzielnego Pułku Moździerzy, z którym przebył szlak bojowy od Warszawy aż do Łaby.

Oto krótki opis fizyczny sztandaru:

„Sztandar dobrze się prezentował mimo upływu lat, choć przechowywano go w różnych miejscach. Sporządzony był z dwóch jedwabnych płatów. Na prawej stronie widniał stylizowany kontur Krzyża *Virtuti Militari* w kolorze ciemnoczerwonym, w środku Krzyża – Orzeł, haftowany srebrnymi nićmi i obramowany dwiema laurowymi gałązkami. W białych prześwitach w laurowym wieńcu haftowane inicjały: w górnej partii WDH i cyfra 27, w dolnej daty 1910 i 1930. Pierwsza odnosi się do założenia drużyny, druga chyba oznaczała rok ufundowania sztandaru. Lewa strona cała biała, w środku ma harcerską lilijkę w przerywanym wieńcu laurowym. Nad emblematem umieszczony w regularnym łuku napis: '27 Warszawska Drużyna Harcerska', a niżej – 'im. Szymona Konarskiego'. Płat sztandaru obramowany był frędzlą o ile pamiętam koloru srebrnego.”

Latem 1945 roku, gdy rozformowano 1 Samodzielny Pułk Moździerzy, por. Sroczyński przekazał sztandar do Komendy Chorągwi Warszawskiej.

Okres PRL i III RP

Na wstępie warto powiedzieć, że historia 27 WDH-y przed zawiązaniem szczepe Szaniec w 1984 r., nie jest zbyt dobrze znana.

W roku 1984 drużyna działała wspólnie z 279 WDH-y, pod nazwą „Krağ”, tak samo jak późniejsza żeńska drużyna w szczepe Szaniec – 279 WDH-ek „Krağ” im. Marii Majki Krassowskiej.

Później w latach 1985–1987 drużyna funkcjonowała również razem z 279, jednak już pod zmienioną nazwą Brzask.

Do 1989 r. 27 WDH-y działała bez nazwy, mając za patrona Antoniego Godlewskiego „Antka Rozpylacza”.

Od roku 1990, rozpoczynając z hm. Bartoszem Strzeleckim na czele, drużyna przyjęła nazwę „Baon”. Do tego momentu Szcep Szaniec wraz z 27 WDH-y działał w ramach ZHP. Od 1996 r. zarówno drużyna jak i szcep Szaniec działa w ramach Stowarzyszenia Harcerskiego, które powstało w tym roku.

Pod tą nazwą działa do dziś. Jednak okres ten pełen był wzlotów i upadków. W latach 2000–2002 w szeregach 27 WDH-y Baon im. Antoniego Godlewskiego działali harcerze 279 WDH-y Brzask im. Jana Nowaka Jeziorańskiego, których drużyna na 2 lata została rozwiązana. Podobna sytuacja powtórzyła się 15 lat później, kiedy w podobnej sytuacji znalazła się 27 WDH-y. Wówczas sytuacja się odwróciła i to harcerze 27 WDH-y na 3 lata musieli wstąpić do 279 WDH-y Brzask.

Następnie na Akcji Letniej 2020, 27 WDH-y zdołała się odrodzić i zreaktywować swoją działalność. Natomiast już niespełna 2 lata później drużyna znowu została rozwiązana.

2. Barwy

- Zielone – pierwsza wzmianka znajduje się w majowym raporcie z działalności drużyny z 1919 r. i obowiązywała do II wojny światowej,
- Żółto-czerwone – w okresie III RP, nie znane są dane dot. barw drużyny w okresie PRL.

3. Znani członkowie

Wśród rozpoznawalnych członków w trakcie całej historii drużyny są:

- Edmund Nebel – założyciel 27 WDH, nauczyciel gimnastyki w gimnazjum im. Tadeusza Czackiego w Warszawie, aktor
- Tadeusz Derengowski – inżynier lotnictwa, kawaler Srebrnego Krzyża Zasługi za opracowanie planów 48 lotnisk III Rzeszy w ramach działalności w II oddziale wywiadowczym KG Służby Zwycięstwu Polski
- Jerzy Jarzembski – kierownik akcji „N” (rozpoznania pism niemieckich w okresie okupacji nazistowskiej), przed wojną redaktor Przeglądu Sportowego
- Jerzy Krubski – oficer dyplomowany WP, szef sztabu I Korpusu Polskiego w Wielkiej Brytanii
- Stefan Waciórski – inżynier lotniczy, pracował w Biurze Studiów Gospodarczo-Przemysłowych II Oddziału (Wywiadu) KG AK, autor ostatecznego raportu dot. rakiety V-2 przesłanego do Wielkiej Brytanii
- Jerzy Steinböck – podporucznik WP w okresie I wojny światowej
- Stanisław Karol Dangel – podchorąży plutonu artylerii w Armii „Pomorze” w trakcie kampanii wrześniowej, pracownik oddziału II KG AK w wydziale Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu

4. Patroni

Szymon Konarski – powstaniec listopadowy, działacz rewolucyjny i niepodległościowy w okresie zaborów. Działał także poza granicami Polski na rzecz odzyskania przez nią niepodległości w organizacji emigracyjnej „Młoda Polska”, jako patron drużyny występował od momentu jej założenia do II wojny światowej.

Antoni Godlewski ps. „Antek Rozpylacz” – powstaniec warszawski, należał do batalionu Sokół w Zgrupowaniu Radosław. Słynął z likwidowania niemieckich snajperów posługując się swoim karabinem maszynowym – Stenem, którym dysponował jako jedyny w oddziale. Zginął 8 VIII 1944r. przy ulicy Brackiej. Jako patron drużyny występuje od początków PRL do chwili obecnej.

Harcerze 27 Warszawskiej Drużyny Harcerskiej im. Szymona Konarskiego podczas składania wieńca na Grobie Nieznanego Żołnierza

źródło: <https://audiovis.nac.gov.pl/obraz/107049/>

Bibliografia

- https://wbh.wp.mil.pl/pdfviewer/?f=/c/scans/zasoby/II_56/II_56_1618.pdf – arkusz ewidencji dot. Jerzego Steinböcka
- https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Tadeusz_Derengowski – Tadeusz Derengowski
- https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Stanis%C5%82aw_Karol_Dangel – Stanisław Karol Dangel
- <https://muzeumharcerstwa.pl/images/files/HSB/HSB2.pdf> s. 235–237, Stefan Waciórski
- https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Stefan_Emich.jpg - Stefan Emich
- https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Ruch_skautowy_na_ziemiach_polskich
- <https://historia.dorzeczy.pl/dwudziestolecie-miedzywojenne/323911/harcerstwo-szare-szeregi-zhp-zhr-historia-i-fenomen-popularnosci.html>
- <http://strona.czacki.edu.pl/drukuj.php?id=12>
- <https://crispa.uw.edu.pl/object/files/14604/display/Default> – poświęcenie sztandaru 17.05.1931, s. 6

- <https://www.1944.pl/archiwum-historii-mowionej/jerzy-jabrzemski,722.html> – wspomnienia Jerzego Jarzembskiego ps. „Wojtek”, harcerza 27 WDH w międzywojniu
- <https://przystanekhistoria.pl/download/166/73072/harcerzeinternet.pdf> – III.1, s. 21
- <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/337535/edition/322489/content?ref=struct> – relacja Jerzego Krubskiego z rajdu skautowego, s. 21
- https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.czacki.edu.pl/static/uploads/2018/02/Promie%25C5%2584-szkolny-1959-maly-form.pdf&ved=2ahUKEwia59KJ_OaCAxXNQ_EDHQVRB2gQFnoECBgQAQ&usg=AOvVaw2sKiBK5F1-VnJFiLnozlfr
- <http://www.armiakrajowa.org.pl/tabliczki/156.html> – o Antku Rozpylaczu
- [https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Szymon_Konarski_\(powstaniec\)](https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Szymon_Konarski_(powstaniec)) – o Szymonie Konarskim
- https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02pkHonBV6t15AGG4kA2agoxHdPF7g8PwrCQenwLjEpXNXmNBKPJMk9QGsnAgYLQYI&id=2353805098223331 – historia sztandaru